

Van Ruler zet het scherp neer: het gaat allereerst om God, niet om de mens

Een nieuw deel van het *Verzameld Werk* van de theoloog A.A. van Ruler wordt vanavond gepresenteerd. Hierin staat de kerk centraal: prediking, sacramenten en liturgie - thema's die ons terugbrengen naar wat in de kerk op het spel staat.

Achtergrond

• Tjerk de Reus

Sommige theologen blijven actueel. Bijvoorbeeld de bekende Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer, die een snaar wist te raken die ook vandaag nog heel eigentijds klinkt. Bij A.A. van Ruler (1908-1970) is iets vergelijkbaars aan de hand, hoewel zijn erfenis in een iets kleinere kring doorwerkt. Wat Hans Schaeffer (1970) betreft, hoogleraar praktische theologie aan de TU Kampen, zou Van Ruler best breder gelezen mogen worden: „Zijn werk blijft vitaal en actueel, en daagt ons uit.”

Al heel lang heeft Van Ruler zijn belangstelling, vertelt Schaeffer, die vanavond tijdens de online boekpresentatie het woord zal voeren. „Dit begon voor mij met zijn meditaties, zoals die verzameld zijn in boeken als *Blij zijn als kinderen* en *Sta op tot de vreugde*. Daarin trof mij vooral de combinatie van vreugde en ernst. Het gaat bij hem echt om de diepte en de hoogte van het leven. Het één kan bij Van Ruler niet zonder het ander. Want blij zijn zonder ernst, dat klinkt al snel hol of leeg.”

Uit eigen ervaring wist Van Ruler dat die twee bij elkaar horen, ook in het beleven van de kerkdienst. Schaeffer: „Zelf was hij zwaarmoedig en hij had het in een latere levensfase ook lichamelijk zwaar. Na een aantal hartproblemen moest hij rustig aan doen. Hij kon niet meer zelf voorgaan in de kerkdienst. In die tijd, zo vertelde hij zelf, heeft hij de liturgie ‘heront-

dekt’. Die verrassing deelde hij graag met zijn lezers.”

Het nieuwe deel van het *Verzameld werk* is verdeeld in vijf onderdelen, die allemaal de kerk betreffen. Meteen al in deel I duikt Fryslân op: Van Ruler begon als predikant in Kubaard, in 1933. Tot 1940 zou hij er blijven. In die tijd hield hij er de lezing ‘Onze catechese’. Eerst had hij de lezing gehouden in Utrecht, kort daarna hield hij hem ook in de eigen pastorie te Kubaard, die toen de locatie was van een weekendconferentie met theologiestudenten uit Groningen. Dergelijke details bij de verschillende lezingen en artikelen zijn overigens van bezorger dr. Dirk van Keulen, die nu al negen boeken uit het verzameld werk heeft verzorgd en begeleid.

Schatkamer

Een groot deel van wat wordt opgenomen in de kloeke boekenreeks betreft ongepubliceerd werk, zoals lezingen en toespraken. Maar vrijwel in elk deel hebben ook gehele boeken van Van Ruler een plaats gekregen. Hier betreft dit *Waarom zou ik naar de kerk gaan*, een boek uit 1970 dat breed bekend werd en viermaal is herdrukt. Het is een schatkamer, vindt Schaeffer, „van thema's en inzichten die Van Ruler aan het einde van zijn leven verzamelde en concreet maakte, aan de hand van de kerkdienst. Dit boek is nog steeds echt belangrijk”.

Hij schreef het in de tweede helft van de jaren zestig. „Van Ruler was toen kerkganger, en dit was een ontdekking voor hem. Je merkt aan alles dat hij de kerkdienst als existentieel ervaart: het raakt je diepste ervaring, er staat iets op het spel!

Hans Schaeffer: „Je leert van Van Ruler: zonder existentiële vragen als ‘waar is heil te vinden’ en ‘hebben we wel heil nodig?’ gaat het niet in de theologie.” Foto: Ruud Ploeg

Deelnemen aan de liturgie betekent dat je je eigen bestaan tot op het bot doordent

Als ik lees hoe hij dit beleeft en typeert, denk ik: zijn we dit niet goeddeels vergeten, vandaag? Misschien juist vanwege de hoordergerichte aanpak in de prediking en liturgie. Van Ruler zet het scherp neer: het gaat om God, niet allereerst om ons. Lofprijzing staat voor hem voorop, juist omdat het mysterie van de redding van het zondaar-zijn zo groot is.”

Verbonden hiermee is de nu

ouderwets klinken de notie van ‘beking’. Schaeffer: „Dat woord kon Van Ruler nog onbekommerd gebruiken, hoewel hij er soms zoveel woorden aan wijdt, dat je denkt: hij wist ook toen al dat ‘beking’ geen vanzelfsprekend thema is. Toch schemert het wel onder het verhaal van het christelijk geloof. Je leert van Van Ruler: zonder existentiële vragen als ‘waar is heil te vinden’ en ‘hebben we wel heil nodig?’ gaat het niet in de theologie. In *Waarom zou ik naar de kerk gaan* ontdek je kracht van die vragen. Deelnemen aan de liturgie betekent dat je je eigen bestaan tot op het bot doordent. Daarin zit de spanning, maar natuurlijk ook het heilzame.”

Dat kerkgangers dat in de regel anders beleven, veel minder spanningsvol, begrijpt Schaeffer wel. „Het zegt iets over ons predikers, maar ook over wat mensen willen horen. De Britse theoloog Tom Wright schrijft in zijn boek *Verrast*

door hoop (Nederlandse vertaling: 2010) dat het in de kerk gaat om het ‘inoefenen’ van zaken die uiteindelijk over leven-en-dood gaan. Je moet het durven, om die vragen toe te laten. Niet alleen als hoorder, maar ook als predikant. Dit nieuwe deel uit het *Verzameld Werk* helpt ons, om ons daarop te bezinnen.”

• De presentatie is vanavond om 8 uur via Zoom. Vooraf aanmelden: www.kokboekencentrum.nl/nieuws/presentatie-verzameld-werk-a-a-van-ruler-deel-5a

• Kerk, liturgie, prediking, sacramenten. *Verzameld Werk 5-A*. A.A. van Ruler. KokBoekencentrum. 52,50 euro

TU Kampen mag verhuizen

• Universiteit zoekt plaats met christelijke en academische traditie

Kampen | Het college van bestuur van de Theologische Universiteit Kampen (TU) krijgt de vrije hand om een besluit te nemen over de toekomstige huisvesting van de universiteit, zo bleek zaterdag tijdens een plenaire vergadering van de generale synode van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv) en de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Aan de orde was het rapport over strategie en huisvesting van de universiteit.

Kampen blijkt niet een stad waar christelijke studenten nog naartoe komen, en het huidige universiteitsgebouw voldoet niet meer aan de arbo- en andere wettelijke eisen. Daarom wordt verder gekeken.

Pim Boven, lid van het college van

bestuur van de TU, liet weten dat het voor de universiteit in ieder geval van belang is een plaats te kiezen waar christelijke studenten en instellingen én een academische omgeving aanwezig zijn. Dat laatste ontbreekt voornamelijk in Zwolle, al zijn er wel christelijke instellingen voor hoger onderwijs.

De mogelijkheden voor samenwerking liggen het meest voor de hand in Utrecht, maar niet zonder de nodige risico's: „Kampen vertrekt dan uit de regio waar ze ruim 165 jaar is geworteld. Dat vraagt best wat van de medewerkers en de studenten. Bovendien zijn er in Utrecht al tal van levensbeschouwelijke instellingen, waardoor het hebben van een eigen profiel dan nog meer van belang is.”

De beide vergaderingen gingen akkoord met het omzetten van het curatorium van de TU in een raad van advies en stelden de jaarlijkse bijdrage voor de TU voor 2022 en 2023 vast op 1,8 miljoen euro.

De eerste profetie van Jezus Christus

Kerstmuziek

• Albert Ferwerda

Er is een aantal bekende Franse kerstliederen. Het bekendst is *Eer zij God in onze dagen*. Ook *Midden in de winternacht* heeft een Frans-Catalaanse oorsprong. Niet in officiële liedboeken te vinden maar toch bij iedereen bekend is *Il est né le divin enfant*, onder andere uitgevoerd door Lenny Kuhr. Herman van Veen zingt het op zijn album *Kerstliederen* uit 1979 in het Nederlands: ‘t is geboren, het godd'lijk Kind. Met de wat vreemde, ouderwetse woorden als ‘feestschalmmeien’ geeft het een heerlijk gevoel van nostalgie.

De oorspronkelijke Franse tekst uit het midden van de negentiende eeuw zingt in de eerste publicatie over een hobo en een doedelzak: *Il*

est né, le divin Enfant, / Jouez, hautbois, resonancez, musettes...

Waarschijnlijk is het lied nog ouder. In het vervolg van de tekst staan we nog midden in de traditie dat de aarde zo'n vierduizend jaar voor Christus werd geschapen: *Depuis plus de quatre mille ans, / Nous le promettaient les Prophètes*. Al vierduizend jaar lang hebben de profeten het beloofd en nu is het ogenblik gekomen.

De officiële uitleg van de Bijbel door de kerk is altijd geweest dat de eerste profetie over de komst van Christus al werd gedaan in Genesis 3. De slang heeft de eerste mensen verleid om van de boom van de kennis van goed en kwaad te eten. Iedereen geeft de ander de schuld en alle drie, de slang, de vrouw, de man, krijgen een vervloeking over zich uitgesproken. In de vervloeking over de slang staat dat ene zinnetje dat de basis is van die vierduizend

jaar in het kerstlied: ‘Dit zal u de kop vermorzelen: namelijk door de Christus die satan zal vernietigen.’

De Nederlandse bewerking beperkt zich tot het verhaal van de herders, al zegt het laatste couplet, dat Herman van Veen niet zingt: ‘Zondaars boos, weent uw ogen blind, daar Gods lijden de dood overwint.’

Lenny Kuhr laat ook in het Frans het laatste couplet ongezongen: *O Jesus! O Roi tout puissant! Regnez sur nous entierement!* ‘O Koning, zo machtig, bestuur ons hele bestaan.’ Een uitnodiging waaraan lang niet door alle kerstvierders gehoor wordt gegeven.

• Dit is deel 6 van een serie van emeritus predikant Albert Ferwerda over kerstmuziek

• Een uitvoering is te zien op www.frieschdagblad.nl